

การเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในเขตพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

The Process of Becoming Cambodian Transnational Child Labor in Paknam community, Paknam Subdistrict, Mueang District, Rayong Province.

รัตนานันท์ ส-ดมสุข* Rattanaporn Radomsuk

บทคัดย่อ

การเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในเขตพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติ และลักษณะการทำงานของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา ในเขตพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชนปากน้ำ และกิจกรรมร่วมกับเด็กที่เป็นแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและสังเกตสภาพบรรยากาศการทำงาน of แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา นอกจากนี้ ยังมีการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติ ทั้งผู้ประกอบการของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจำนวน 20 คน เพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังและสาเหตุการเข้ามาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย การสัมภาษณ์แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในพื้นที่ชุมชนปากน้ำ จำนวน 20 คน รวมทั้งสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสิทธิเด็ก ส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษา และป้องกันมิให้เด็กและแรงงานข้ามชาติตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ในงานวิจัยนี้พบว่า กระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กชาวกัมพูชานั้น เกิดจากการติดตามผู้ประกอบการเข้ามา ซึ่งส่วนใหญ่มาหางานทำในธุรกิจการประมง การเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในประเทศไทยของผู้ปกครองเด็กมาจากวิถีชีวิตจากประเทศต้นทางมีความยากลำบากและต้องการแสวงหางานทำที่ประเทศไทย เนื่องจากมีโอกาสในการทำงานและมีรายได้ที่ดีกว่าการทำอาชีพเดิมที่ประเทศกัมพูชา ประกอบกับบางครั้งครอบครัวมีเครือข่ายจากญาติพี่น้องหรือคนรู้จักที่เคยทำงานในประเทศไทยชักชวนเข้ามา ทั้งนี้ แรงงานเด็กสัญชาติกัมพูชาส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้น เริ่มแรกไม่ได้ตั้งใจเข้ามาหางานทำ แต่

* เจ้าหน้าที่มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน

* Labor Rights Promotion Network Staff

ด้วยความจำเป็นในการหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว ประกอบกับบางส่วนมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนเมื่อเข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทย จึงเข้าสู่กระบวนการการเป็นแรงงาน โดยลักษณะการทำงานของเด็กนั้น มีทั้งอยู่ในสถานประกอบการประมงต่อเนื่อง เช่น การคัดแยก การต้ม ตากหมึกหรือปลา และบางส่วนทำงานในสถานประกอบการรับจ้างทั่วไป เช่น ร้านอาหาร ร้านรับซื้อของเก่า ช่างซ่อม ร้านขายของชำ โดยชั่วโมงการทำงานของเด็กอยู่ระหว่าง 8-11 ชั่วโมง และมีรายได้ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะงานที่ทำ

คำสำคัญ: แรงงานเด็ก, แรงงานเด็กกัมพูชา, แรงงานข้ามชาติ, ชุมชนปากน้ำ จังหวัดระยอง

Abstract

This research aimed to study the process of becoming transnational child labors and job characteristic of Cambodian transnational child labor in Paknam community, Paknam Subdistrict, Mueang District, Rayong Province. Research methods were; document analysis from books, academic papers and researches related to process of becoming transnational child labor; participant observation by participating in activity of Paknam community and activity with Cambodia transnational child labors; non-participant observation by studying general condition of community and observing atmosphere when Cambodian transnational child labor worked; and interview of transnational labors including 20 guardians of Cambodian transnational child labors in order to understand background and causes that transnational children entered to Thailand; interview of 20 Cambodian transnational child labors; interview of officers of Labour Right Promotion Network who took charge in promoting children's right, right accessing to education, and protected transnational labors and children not to be victims of human trafficking. From the research, researcher found out that the process of becoming Cambodian transnational labors occurred when they followed their parents entering to Thailand. Most of them entered to hunt for a job in fishery business. The reason that the parents of the children moved to work in Thailand were; their living at hometown was suffering and wanted to seek for jobs in Thailand because of better opportunity in jobs and wage than their occupation at Cambodia. Besides, some family had relatives' network or acquaintances who used to work in

Thailand persuaded them to work in Thailand. However, most Cambodian child labors who entered to Thailand did not intend to seek for a job at first place, they needed to earn more income to help their families. In addition, some of them had problems with adaptation to classmates when enrolled in Thai education system. Hence, they became to the process of being labors. The jobs' characteristic of the children were in fishery business such as sorting, boiling, fish or squid airing, and some of them worked as employees at general business such as restaurants, second hand shops, repairing shop, groceries store. Their working hours were between 8-11 hours per day with different wages depended on their jobs' characteristic.

Keywords: *child labor, Cambodian child labor, migrant workers, Paknam community, Rayong province.*

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการประกอบอาชีพ ในขณะที่อัตราค่าแรงของแรงงานไทยปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันคนไทยจึงเลือกที่จะไม่ทำงานประเภทธุรกิจที่ใช้แรงงานระดับล่าง เช่น ในภาคอุตสาหกรรมประมง จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน จำเป็นต้องหาแรงงานเข้ามาทดแทนโดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า และกัมพูชา ที่เคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากความไม่มั่นคงทางชีวิตและทรัพย์สินในประเทศบ้านเกิด การได้รับอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าประเทศไทย (คิวไล ชยางกูร: 2555) ทั้งนี้สถิติแรงงานข้ามชาติจำแนกตามประเภทการได้รับอนุญาต ดังนี้ พิสูจน์สัญชาติพม่า 713,293 คน กัมพูชา 89,661 คน ลาว 61,841 คน รวม 864,795 คน MOU พม่า 191,931 คน กัมพูชา 155,040 คน ลาว 46,578 คน รวม 393,549 คน ผ่อนผันตามมติ ครม. พม่า 723,360 คน กัมพูชา 385,829 คน ลาว 69,489 คน รวม 1,178,678 คน ประมงทะเล พม่า 20,035 คน กัมพูชา 13,013 คน ลาว 802 คน รวม 33,850 คน แปรรูปสัตว์น้ำ พม่า 50,171 คน กัมพูชา 7,822 คน ลาว 1,228 คน รวม 59,221 คน จ้างงานชายแดน พม่า 1,773 คน กัมพูชา 15,869 คน รวม 17,642 คน ซึ่งมีจำนวนสถิติรวมทั้งหมด 2,547,735 คน (กระทรวงแรงงานและสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2560: 1)

ลักษณะการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติมักจะมีผู้ติดตามเข้ามาด้วย ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 สถิติผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติที่มาจากทะเบียนข้อมูล ณ เดือนเมษายน 2560 โดยแบ่งตามประเภท คือ ผ่อนผันตามมติ ครม. พม่า 11,157 คน กัมพูชา 10,559 คน ลาว 1,953 คน รวม 23,660 คน ประเภทแปรรูปสัตว์น้ำ พม่า 348 คน กัมพูชา 255 คน ลาว 27 คน รวม 630 คน (กระทรวงแรงงานและสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2560: 1) โดยเฉพาะคนที่เป็นบุตรหลานแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก ซึ่งมีการติดตามเข้ามาตั้งแต่แรกเกิด เด็กบางส่วนตามมาที่หลังอยู่ในช่วงอายุ 4-15 ปี เด็กเหล่านี้ยังอยู่ในช่วงวัยเรียนและควรได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความคาดหวังในบทบาทของสมาชิกในครอบครัวแรงงานข้ามชาติทำให้เด็กส่วนใหญ่อยู่ภายใต้แนวโน้มความเสี่ยงที่จะเข้าสู่กระบวนการแรงงานเด็กในประเทศไทย ส่วนหนึ่งมาจากการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างชาตินี้มักเข้ามาทำงานในลักษณะผิดกฎหมายและบางครั้งจะมีครอบครัวและผู้ติดตามที่เป็นเด็กมาด้วย นอกจากนี้ ยังมีเด็กบางส่วนที่เกิดในประเทศไทยและกลายเป็นเด็กไร้สัญชาติ ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา แต่จำเป็นต้องผันตัวเป็นแรงงานเด็กเพื่อช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้ และต้องกลายเป็นแรงงานที่ไม่มีคุณภาพในที่สุด (เปริกา และ วรดา: 2554)

สาเหตุที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่มีญาติพี่น้องอยู่ในประเทศไทยหรือทำงานอยู่ก่อน เมื่อกลับคืนสู่บ้านหรือชุมชนพร้อมรายได้ที่ได้จากการขายแรงงานในประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเงินที่ได้รับ แม้รายได้ดังกล่าวจะไม่มากนักแต่ก็กลายเป็นรายได้ที่มีมูลค่ามากสำหรับคนในหมู่บ้าน อีกทั้งการแต่งกายที่ทันสมัย ประสบการณ์เดินทางไปต่างประเทศทำให้เป็นแบบอย่างที่ลือเลื่องใจให้คนในหมู่บ้านลอกเลียนแบบ ซึ่งรวมไปถึงเด็กด้วย ส่วนประสบการณ์ที่เลวร้ายและเป็นปัญหาจะไม่ถูกถ่ายทอดให้รับรู้ จึงมีเพียงด้านบวกที่ปรากฏสู่ชุมชน นอกจากนี้บุคคลที่เคยมีประสบการณ์แล้วย่อมรู้จักช่องทางการทำงาน ทำให้ง่ายต่อการเดินทางกลับมาประเทศไทยพร้อมกับคนอื่นๆ อีก จึงกลายเป็นเครือข่ายแรงงานย้ายถิ่นเกิดขึ้น (ยุพาวดี ปะทะโน: 2545)

จังหวัดระยองเป็นเมืองที่มีภูมิประเทศที่ตั้งเป็นจังหวัดชายทะเล มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำหลากหลายชนิดซึ่งเป็นทรัพยากรที่เอื้ออำนวยทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เป็นพื้นที่ที่มีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมประมง ประมงต่อเนื่อง ภาคบริการ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน จึงจำเป็นต้องมีนโยบายรับรองแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานเพื่อเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดระยองมีแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่

หลังไหลเข้ามาทำงานเพื่อทดแทนแรงงานไทยที่เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ดังนั้นแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจึงกลายเป็นส่วนสำคัญของแรงงานไร้ฝีมือ ในภาคการผลิตและแปรรูปต่างๆ ที่แรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่ยอมทำ หรือเรียกว่างานประเภท 3D สกปรก (Dirty) อันตราย (Dangerous) และยากลำบาก (Difficult) อย่างเช่น ประมง ก่อสร้าง กรีดยาง เด็กเสิร์ฟ ปรก. คนสวน แม่บ้าน เป็นต้น เพราะเป็นงานที่หนักและรายได้ต่ำ โดยจังหวัดระยองมีจำนวนแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่มาจดทะเบียนทั้งหมด 41,483 คน แบ่งเป็นเพศชาย 25,707 คน เพศหญิง 15,776 คน จำแนกตามลักษณะการเข้าเมืองและประเภทแรงงานข้ามชาติ ดังนี้ เข้ามาแบบทั่วไป 1,256 คน พิสูจน์สัญชาติเดิม 23,711 คน นำเข้าตาม MOU 12,970 คน ส่งเสริมการลงทุน 3,185 คน ชนกลุ่มน้อย 361 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2560: 14)

ลักษณะการเข้ามาของแรงงานเด็กข้ามชาติในจังหวัดระยอง เป็นการติดตามพ่อแม่เข้ามาทำงานในชุมชนปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา 53 คน โดยแบ่งเป็นช่วงอายุ ดังนี้ ช่วงอายุแรกเกิดถึง 1 ปี มี 14 คน ช่วงอายุระหว่าง 1-3 ปี มี 9 คน ช่วงอายุระหว่าง 4-6 ปี มี 13 คน ช่วงอายุระหว่าง 7-14 ปี มี 10 คน ช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี มี 7 คน เด็กส่วนหนึ่งเกิดในประเทศไทยเป็นลูกหลานของแรงงานข้ามชาติ บางส่วนยังคงไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากพ่อแม่ไม่ทราบถึงกระบวนการต่างๆ ในการส่งลูกเข้าเรียน รวมทั้งยังกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายที่จะตามมาในภายหลัง เมื่อเด็กกลุ่มนี้เข้าไม่ถึงการศึกษาและครอบครัวอยู่ในสถานะที่ต้องช่วยกันหาเงิน เด็กกลุ่มนี้จึงเข้าสู่การเป็นแรงงานได้ง่าย ถึงแม้จะได้ค่าตอบแทนน้อยกว่า ต้องทำงานหนักและไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาแล้วพบว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับยิ่งมากกว่าอยู่ที่กัมพูชา (องค์การแพลนอินเตอร์ชั้นแนล ประเทศไทย และมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน, 2559: 10) ทำให้เด็กบางส่วนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านหนังสือไม่ออก หรือไม่มีความรู้ในเรื่องสิทธิพื้นฐาน จึงทำให้เด็กเสี่ยงต่อการเข้าสู่การเป็นแรงงานผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในเขตพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาลักษณะการทำงานของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในเขตพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเรื่องการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในพื้นที่ชุมชนปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้ศึกษาสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลความเป็นมาของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา ในการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์ผู้ปกครองของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา จำนวน 20 คน เพื่อให้ทราบถึงวิถีชีวิตก่อนเข้ามาทำงานและหลังเข้ามาทำงาน รวมทั้งการตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาทำงานและ การดำเนินชีวิตประจำวัน

1.2 การสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจำนวน 20 คน เพื่อให้ทราบถึงการตัดสินใจเข้าสู่การเป็นแรงงาน รวมทั้งลักษณะงานที่เด็กทำ

1.3 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการที่เด็กเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็ก รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหา

2. การสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ดังนี้

2.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้เข้าไปสังเกตการณ์ในชุมชน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม พร้อมทั้งสังเกต ซักถามข้อมูลที่ยังสงสัยและจดบันทึกอย่างเป็นระบบ

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ศึกษาจะทำการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน และสังเกตสภาพบรรยากาศการทำงานของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา

3. การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารหนังสือทางวิชาการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติ

ผลการวิจัย

วิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เดิมอาศัยอยู่กับพวษาประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งมีรายได้น้อย จึงมีการเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในประเทศไทย และเปลี่ยนมาทำอาชีพประมงประมงต่อเนื่อง ในการเคลื่อนย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติส่งผลให้เด็กติดตามผู้ปกครองเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและเด็กสัญชาติกัมพูชา เพื่อให้ทราบถึงวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาก่อนเดินทางมาที่ประเทศไทย รวมทั้งเด็กข้ามชาติที่ติดตามเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงาน ผลการศึกษาดังนี้

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ก่อนเข้ามาทำงานอยู่ประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา

แรงงานสัญชาติกัมพูชาส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ลำบาก ครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีพื้นที่ในการทำมาหากิน ส่วนใหญ่แรงงานกัมพูชาจะประกอบอาชีพเกษตรกรซึ่งทำให้รายได้ไม่เพียงพอใช้จ่ายภายในครัวเรือน รวมไปถึงความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจของไทยและกัมพูชาที่เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจเข้าสู่การเป็นแรงงาน เพราะประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าประเทศกัมพูชา ทำให้เกิดความแตกต่างทางด้านของรายได้และการมีโอกาสมิ่งานทำสูงกว่าอยู่ประเทศกัมพูชา ด้านความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่อยู่ประเทศกัมพูชา แรงงานข้ามชาติมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่ความต้องการด้านรายได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้แรงงานต้องเคลื่อนย้ายถิ่นเข้ามาทำงาน ซึ่งแรงงานที่เคลื่อนย้ายถิ่นเข้ามาทำงานส่งผลให้แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาติดตามผู้ปกครองเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งการทำงานในประเทศไทยสามารถสร้างรายได้ให้แก่แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาและมีความมั่นคงทางด้านการทำงาน รวมไปถึงการเคลื่อนย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในประเทศไทยสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาได้

สาเหตุหลักที่จูงใจให้แรงงานข้ามชาติเหล่านี้เข้ามาทำงานในประเทศไทย

การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาส่วนใหญ่ยังถือว่าเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของแรงงาน สรุปได้ว่ามีสาเหตุ 2 ประการ ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในประเทศไทย ดังนี้

1. สาเหตุผลักดันจากประเทศต้นทาง

แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในประเทศไทยมีสาเหตุผลักดันให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยดังต่อไปนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจในประเทศกัมพูชา คือ ไม่มีแหล่งจ้างงานมากพอรองรับแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ ประกอบกับความแห้งแล้งของสภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรม เมื่อแรงงานเหล่านี้ประสบปัญหาดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ผลักดันให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาเคลื่อนย้ายถิ่นฐานข้ามเขตแดนเข้ามาในประเทศไทย

1.2 การขาดแคลนที่ดินทำกิน แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง พื้นที่ทำกินไม่เพียงพอและพื้นที่ส่วนใหญ่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตได้เพียงเล็กน้อยไม่มีเหลือขายหรือใช้สอยภายในครอบครัว จึงเปลี่ยนมาหางานทำในประเทศไทย

2. สาเหตุตั้งจากประเทศปลายทาง

2.1 ความต้องการเงิน เป็นสาเหตุหลักที่สำคัญของแรงงานทุกอาชีพ รวมทั้งแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งเป็นการทำงานที่ได้เงินเกือบทุกวัน จากการทำงานประมงต่อเนื่องไม่ต้องรอจ่ายเป็นงวด ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาส่วนใหญ่ไม่ต้องกลัวหรือกังวลเรื่องที่จะถูกนายหน้าหรือนายจ้างโกงเงินไม่จ่ายค่าแรง

2.2 โอกาสในการทำงาน ในประเทศไทยมีงานให้เลือกทำมากมายโดยเฉพาะงานประเภท 3D ซึ่งแรงงานที่เป็นคนไทยไม่นิยมทำกันเท่าไรนัก ดังนั้นโอกาสในการทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจึงถูกจ้างเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังเป็นงานที่ไม่ต้องอาศัยความรู้ ไม่มีกระบวนการคัดเลือกคนสลับซับซ้อนมาก และยังต้องการงานแรงงานเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ

2.3 มีเครือข่ายชักชวนกันมาทำงาน จากการมีเพื่อนบ้าน ญาติมิตร หรือคนรู้จักที่เข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้วชักชวนให้มาทำด้วย นับว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาได้ตัดสินใจเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในประเทศไทย เพราะไม่ต้องเสียค่านายหน้าให้กับคนที่ชักชวนมาซึ่งเป็นญาติหรือเพื่อนกันทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการเข้ามาทำงานลง

กระบวนการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา

กระบวนการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา จะมีเครือข่ายชักชวนกันมาทำงานจากการมีเพื่อนบ้าน ญาติมิตร หรือคนรู้จักที่เข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้วชักชวนให้มาทำด้วย นับว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้คนกัมพูชามีแรงจูงใจในการตัดสินใจเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในประเทศไทย เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของตัวเอง การเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยสามารถเข้าได้หลายทาง คือ รถขนส่งแรงงานที่รับจ้างขนส่งแรงงานตามเขตชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งอยู่บริเวณเกาะกง-หาดเล็ก จังหวัดตราด ช่องทางบ้านแหลมจังหวัดจันทบุรี และอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งการเดินทางจะมีนายหน้ามารับที่ชายแดนเพื่อที่จะคอยรับไปส่งให้กับนายจ้างยังสถานที่ทำงานต่างๆ เสียค่าเดินทางคนละ 2,500-3,000 บาท/คน ทั้งนี้แรงงานกัมพูชาที่ไม่เคยเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้รับแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในการเข้ามาทำงานจากเพื่อนบ้าน คนรู้จัก รวมไปถึงญาติพี่น้องที่เข้ามาทำงาน ทำให้รู้จักกับหัวหน้าคนงานหรือนายจ้าง และเมื่อต้องการเข้ามาทำงานเพียงโทรศัพท์บอกนายจ้างก็สามารถเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ โดยนายจ้างจะจัดคนไปรับพามาแหล่งที่ทำงานที่มีแรงงานอยู่ และกั

จะพาไปทำบัตรต่างตัวให้ โดยแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาทั้งหมดรู้ว่ามาทำงานในประเทศไทยไม่มีปัญหาอะไร เพราะการเสียเงินทำบัตรแรงงานต่างตัวเป็นรายปี โดยเสียค่าใช้จ่ายปีละ 4,800 บาท ซึ่งนายจ้างจะเป็นคนออกเงินทำบัตรให้ก่อน แล้วจึงมาหักเงินในการทำบัตรที่หลัง โดยจะหักเงินจากการทำงานของแรงงานเดือนละ 400-500 บาท ส่วนค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยประมาณ 2,000-3,000 บาท เป็นค่าพาหนะและเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยนายจ้างจะเป็นผู้ออกรับค่าใช้จ่ายส่วนนี้ให้ก่อนแล้วค่อยหักจากค่าแรงในการทำงานเดือนละ 400 บาท

ด้านสถานการณ์ด้านแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาพบว่า กลุ่มที่ติดตามผู้ปกครองเข้ามาในประเทศไทยนั้น จากสถิติช่วงปี 2547-2548 มีนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา การเปิดโอกาสให้กับเด็กข้ามชาติได้รับสิทธิทางการศึกษานั้นยังไม่เปิดเต็มที่นัก ทำให้เด็กข้ามชาติที่ติดตามผู้ปกครองเข้ามาในประเทศไทยเพื่อเข้ามาทำงาน ยังไม่มีสถานที่หรือหน่วยงานในการให้บริการด้านการคุ้มครองหรือการช่วยเหลือเกี่ยวกับการศึกษาอย่างเต็มที่ ส่งผลให้เด็กที่ติดตามผู้ปกครองมาหรือเกิดในประเทศไทยช่วงนั้นยังต้องพักอาศัยอยู่หรือยังต้องอยู่ในสถานที่ทำงานที่ผู้ปกครองอาศัยอยู่ โอกาสการเข้าเป็นแรงงานเด็กจึงมีสูง โดยเฉพาะเด็กที่ไม่มีเอกสาร ไม่มีสถานะบุคคลที่ชัดเจน ทำให้สถานประกอบการหรือทำให้ผู้ปกครองที่มีความต้องการหารายได้เข้าสู่ครอบครัวนั้น อาจจะให้เด็กเข้ามาทำงานกับผู้ปกครองในช่วงต้น ทั้งนี้ในช่วงวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ทางกระทรวงศึกษาธิการ และทางคณะกรรมการรัฐมนตรีมีความเห็นว่า เด็กควรได้รับโอกาสตามสิทธิของเด็กหรือได้โอกาสทางการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ตะเข็บชายแดน ไม่ว่าจะเป็นกาญจนบุรี ตราด จันทบุรี หรือในเมืองชั้นในที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติและเด็กข้ามชาติเข้ามาในประเทศไทยได้รับโอกาสในการศึกษา เพื่อป้องกันไม่让孩子ต้องตกไปอยู่ในสภาพพื้นที่สังคมที่เสี่ยงและไม่ได้รับสิทธิเด็กตามวัยอันควร จึงเปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กที่ไม่มีประวัติหรือไม่มีสถานะบุคคลสามารถเข้าถึงการศึกษา โดยเป็นระเบียบให้กระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษานี้รับกลุ่มเด็กที่ยังเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาเข้าสู่ระบบการศึกษาไทย ทำให้ช่วง พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการขึ้นทะเบียนผู้ปกครองแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ทำให้เรื่องสถานะบุคคลนั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และตัวของเด็กเองที่เป็นผู้ติดตามก็ได้รับสถานะในเรื่องของการเป็นผู้ติดตามว่าเป็นลูกใคร และมีการกำหนดตัวเลขแรงงานข้ามชาติขึ้นมาในช่วง พ.ศ. 2548-2549 เป็นต้นมา สภาพหรือปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนคือ เด็กที่ติดตามผู้ปกครองมาจะมีอายุเกินเกณฑ์การศึกษา มีอายุที่young เข้าสู่แรงงาน รวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานเพื่อการป้องกันการใช้แรงงานเด็กตอนนั้นผู้คนยังไม่ให้ความสนใจมากนัก ส่งผลให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าไปอยู่ใน

สภาพการจ้างงานอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่องหรืออุตสาหกรรมประมง โดยเฉพาะภาคธุรกิจ ที่เกี่ยวกับการจับสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ ซึ่งแรงงานไทยให้ความสนใจจำนวนน้อย

สาเหตุที่ทำให้เด็กเข้าสู่กระบวนการเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติ

เด็กที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาทำงาน อาจยังไม่ได้เข้ามาทำงานใช้แรงงานในช่วงแรก แต่หลังจากที่เด็กติดตามพ่อแม่หรือสมาชิกคนอื่นๆ ไปทำงานด้วย และยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา เมื่อมีเวลาว่างจึงได้เริ่มต้นจากการทำงานเล็กๆ น้อยๆ และตัดสินใจเพื่อที่จะเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กอย่างเต็มตัว เพื่อช่วยเหลือพ่อแม่และหารายได้เข้าครอบครัว ต้องการช่วยครอบครัวชำระหนี้สินหรือทำงานแทนผู้อื่น ส่งผลให้แรงงานเด็กข้ามชาติเข้าสู่การเป็นแรงงานตั้งแต่อายุน้อยๆ ถึงแม้ว่าเด็กจะเป็นอีกกำลังแรงงานของครอบครัวแต่ผู้ที่จัดการรายได้คือผู้ปกครอง ดังนั้น แม้ว่าเด็กบางคนไม่ได้มีเป้าหมายในการทำงาน แต่สุดท้ายเด็กกลุ่มนี้ก็ต้องเข้าสู่กระบวนการทำงานโดยไม่ได้ตั้งใจ

ส่วนแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่สมัครใจเข้ามาทำงานได้ให้เหตุผลของการเข้ามาทำงานว่า เป็นเพราะแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาต้องการรายได้เลี้ยงตัวเอง ต้องการงานเพื่อที่จะได้นำเงินที่ได้จากการทำงานไปซื้อของที่ตัวเองอยากได้โดยไม่ต้องขอผู้ปกครอง และให้เหตุผลว่าไม่อยากเข้าเรียนต่อเนื่องจากตัวเองมีอายุที่เยอะแล้ว ต้องไปเริ่มเรียนกับเด็กไทยที่มีอายุน้อยกว่าตัวเอง จึงทำให้ลำบากในการปรับตัวและรู้สึกอายเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ลักษณะการทำงานในสถานประกอบการที่พบแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา

แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาเข้ามาทำงานกระจายตัวตามสถานประกอบการต่างๆ ซึ่งเด็กกลุ่มนี้ทำงานปะปนกับกลุ่มแรงงานข้ามชาติ จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในสถานประกอบการประมงต่อเนื่อง แรงงานเด็กกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ติดกับทะเล เช่น ชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง ทำงานในบริเวณแพปลา ซึ่งเป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก ไม่มีความแออัด มีอากาศถ่ายเทสะดวก แต่มีปัญหาในเรื่องของกลิ่นเหม็นคาวจากอาหารทะเลโดยประเภทของงานที่ทำและลักษณะการทำงานของกลุ่มแรงงานเด็กมีดังต่อไปนี้

1.1 การทำหมึก/ตากหมึก ลักษณะการทำงานของแรงงานเด็กจะเข้ามาทำงานในแพปลา โดยเรือที่ออกไปหาหมึกโดยเฉพาะเข้ามาเทียบท่าเรืออาทิตย์ละ 2-3 วัน จากนั้นกลุ่มเด็กที่เป็นแรงงานจะเป็นผู้เตรียมอุปกรณ์โดยมีมีดเล็กๆ กับช้อนเพื่อไปขูดขี้ปลาหมึกและแกะตาปลาหมึกออก หลังจากนั้นแรงงานเด็กจะนำปลาหมึกล้างในน้ำเกลือ

แล้วนำปลาหมึกไปตากในตะแกรงเพื่อให้ปลาหมึกแห้ง แล้วนำปลาหมึกแห้งไปเรียงแผ่ด
ใส่กล่องเพื่อให้รถมารับไปส่งขายต่อ

1.2 ต้มปลา/ตากปลา ลักษณะการทำงานของแรงงานเด็กข้ามชาติจะ
ทำงานในพื้นที่ของบ้านเช่าที่นายจ้างได้จัดเตรียมไว้ให้ แรงงานผู้ใหญ่จะต้มปลาไว้ หลัง
จากที่ต้มเสร็จแล้วแรงงานเด็กจะนำเอาปลาไก่ที่ต้มมาเทใส่ตะแกรงแล้วนำไปตากในลานที่
จัดเตรียมไว้สำหรับตากปลา ทั้งไว้ประมาณสองชั่วโมงแล้วไปกลับด้าน เมื่อปลาแห้งก็จะนำ
ปลามาแพ็คใส่ถุงไว้ถุงละ 5 กิโลกรัม เพื่อรอให้รถมารับไปขาย

1.3 ตัดหัวปลาไก่ ลักษณะการทำงานของแรงงานเด็ก ซึ่งลักษณะการ
ทำงานตัดหัวปลานี้จะเป็นการทำงานเหมารับปลามาทำที่ห้องพัก เป็นการทำงานในลักษณะ
ครอบครัว โดยจะมีรถนำปลามาส่งเป็นถุง 5-10 ถุง ถุงละ 5 กิโลกรัม ซึ่งถ้าสมาชิกใน
ครอบครัวช่วยกันตัดหัวปลาจะได้วันละ 5-6 ถุง แต่ถ้าเป็นในส่วนของแรงงานเด็กจะตัดหัว
ปลาได้วันละ 1-2 ถุง/วัน ซึ่งมีรายได้ถุงละ 70 บาท ทั้งนี้ปลาไก่ไม่ได้มีทุกวัน อาทิตย์หนึ่ง
จะขึ้นที่ แต่หากเป็นประเภทปลาที่เอาไปทำลูกชิ้น ลักษณะการทำงานจะเป็นการชูดเอาเนื้อ
ปลาเพื่อนำไปซังเป็นกิโลกรัม นายจ้างจะคิดให้กิโลกรัมละ 10 บาท

1.4 การคัดเลือกปลาไก่ ลักษณะการทำงานของแรงงานเด็กจะเข้า
ทำงานในแพปลา โดยเรือที่ออกไปหาปลาจะเข้ามาเทียบท่าเรือ หลังจากเรือเข้ามาแล้ว
จะมีการนำเอาปลาที่หามาได้นั้นเทลงแพปลา จากนั้นกลุ่มแรงงานเด็กจะเข้าไปเลือกปลา
ที่เป็นปลาไก่หรือลูกปลาที่มีขนาดเล็กที่สุดใส่ตะกร้าแล้วนำไปซังกิโลกรัม

ชั่วโมงการทำงานและค่าตอบแทนจากการทำงาน การทำงานในสถานประกอบการ
การประมงต่อเนื่องส่วนมากเป็นการทำงานตอนกลางวัน โดยปกติจะเริ่มทำงานตั้งแต่
6.00 - 8.00 น. และเวลาเลิกงาน 16.00-18.00 น. หรือบางวันเริ่มทำงานตั้งแต่เช้ามืด
และเสร็จงานบ่ายโมง ซึ่งจะขึ้นอยู่กับปริมาณของสัตว์น้ำ ทั้งนี้ ชั่วโมงการทำงานในสถาน
ประกอบการขนาดเล็กของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานในระบอบการจ้างเหมา
แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานในสถานประกอบการประมงต่อเนื่องกลุ่มนี้ได้
รับค่าตอบแทนตามที่นายจ้างกำหนด โดยเป็นการจ่ายแบบรายวันซึ่งเมื่อเสร็จภารกิจจาก
การทำงานจะคิดให้ตามน้ำหนัก (กิโลกรัม) ของสัตว์น้ำ เช่น ค่าตอบแทนการคัดเลือกปลา
ไก่ซังกิโลกรัม จะได้วันละ 100-150 บาท ค่าตอบแทนการทำปลาหมึกจะได้วันละ 300-400
บาท ค่าตอบแทนตัดหัวปลาจะได้วันละ 140-400 บาท เป็นต้น

2. แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในสถานประกอบการรับจ้างทั่วไป เป็น
สถานประกอบการร้านอาหาร ร้านรับซื้อของเก่า ช่างซ่อม ร้านขายของชำ เลี้ยงเด็ก

ลักษณะเป็นการทำงานอยู่ในร้านประกอบการ แรงงานเด็กจะได้รับมอบหมายงานจาก นายจ้างที่เป็นลักษณะงานที่เหมาะสมกับแรงงานเด็ก ซึ่งแรงงานเด็กกลุ่มนี้จะมีหน้าที่รับผิดชอบในลักษณะงาน ดังนี้

2.1 งานร้านค้า-ร้านอาหาร เนื่องจากแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติ กัมพูชาเป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการค้าต่างๆ โดยเฉพาะร้านอาหาร ร้านขายอาหาร แผงลอย เด็กกลุ่มนี้จะทำงานตั้งแต่เด็กเปิดร้าน เสิร์ฟอาหาร ล้างจาน ทำอาหาร ฝ้าหน้าร้าน เป็นต้น

2.2 งานรับใช้ตามบ้าน เด็กแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจำนวนมากอาศัยอยู่กับนายจ้าง และช่วยทำงานบ้านต่างๆ อย่างเช่น ซักผ้า ทำกับข้าว ทำความสะอาดบ้าน เลี้ยงเด็ก ซึ่งลักษณะการทำงานของเด็กจะขึ้นอยู่กับนายจ้างที่จะเรียกใช้ และหยุดวัน เสาร์-อาทิตย์

2.3 งานรับจ้างและงานบริการต่างๆ แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา มีลักษณะการทำงานเป็นเด็กส่งของตามตลาด แจกใบปลิว เด็กเติมน้ำมัน ช่างซ่อมรถ ร้านรับซื้อของเก่า จะพบเด็กกลุ่มนี้ทำงานปะปนอยู่กับกับแรงงานผู้ใหญ่ตามสถานประกอบการต่างๆ เช่น ช่างซ่อมร้านซ่อมมอเตอร์ไซค์ และต่อสายไฟภายในเรือ ทำงานวันเสาร์-อาทิตย์ หรือหากทำงานในวันปกติทางร้านจะให้หยุดสัปดาห์ละ 1 วัน ส่วนงานรับซื้อของเก่า จะทำในวันเสาร์-อาทิตย์ หากเป็นวันปกติจะทำงานหลังเลิกเรียน ถ้าแก่ให้บ้านพักอยู่ในสถานที่ทำงานฟรี งานที่ทำคือรับซื้อของเก่า รับซื้ออวน แยกประเภทของเก่า

ชั่วโมงการทำงานและค่าตอบแทนจากการทำงาน ลักษณะการทำงานรับจ้างทั่วไปของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชามีลักษณะเป็นการทำงานอยู่ในร้านประกอบการ โดยส่วนใหญ่แล้วร้านประกอบการจะมีแรงงานเด็กสัญชาติกัมพูชาเข้ามาทำงาน และได้รับมอบหมายงานจากนายจ้าง ชั่วโมงการทำงานของแรงงานส่วนใหญ่ทำงาน 8-11 ชั่วโมง แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจะได้รับเงินจากนายจ้างเป็นรายวันหรือบางคนได้รับค่าจ้างเป็นรายสัปดาห์ ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับ 200-350 บาทต่อวัน ขึ้นอยู่กับงานที่นายจ้างให้ทำหรือประเภทของงานนั้นๆ

สรุปผลและอภิปรายผล

กระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานของเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามาหางานทำในประเทศไทยเนื่องจากสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา

ออกเดินทางเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของตนเองเพื่อออกมาหางานทำ ซึ่งในการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจะมีหลายวิธีในการเข้ามา เช่น การเข้ามาแบบถูกกฎหมาย การเข้ามาแบบผิดกฎหมาย โดยแต่ละคนมีรูปแบบวิธีการในการเข้ามาทำงานต่างกัน ทำให้การเคลื่อนย้ายถิ่นในการเข้ามาทำงานส่งผลให้เด็กข้ามชาติต้องติดตามพ่อแม่เข้ามาทำงานเป็นแรงงานในประเทศไทย ซึ่งแนวคิดทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานแนวสังคมนิยม (Castles and Miller: 1994) อธิบายกระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาว่า การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติเป็นระบบที่ครอบคลุมปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย และการเมืองระหว่างประเทศ

นอกจากนั้นการย้ายถิ่นยังรวมถึงกระบวนการนับตั้งแต่การตัดสินใจเดินทางออกจากประเทศต้นทางไปยังประเทศผู้รับโดยผ่านเครือข่ายของผู้ย้ายถิ่นในประเทศต้นทาง กระบวนการย้ายถิ่นมีระบบเครือข่ายทางสังคมในการเป็นแบบอย่างและชักชวนกันให้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่เป็นเครือญาติหรือคนบ้านใกล้เรือนเคียงกัน เห็นการเปลี่ยนแปลงของเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานก่อน จึงทำให้เกิดความดึงดูดที่จะเคลื่อนย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กข้ามชาติที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเสี่ยงต่อการเข้าสู่กระบวนการเป็นแรงงานเด็ก จนเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาออกเดินทางเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของตนเองเพื่อออกมาหางานทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (2558: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสถานการณ์เด็กข้ามชาติและแรงงานเด็กข้ามชาติในกิจการอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เด็กข้ามชาติส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้อยู่ในวัยเรียนและควรที่จะได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความคาดหวังในบทบาทของสมาชิกในครอบครัวแรงงานข้ามชาติ ทำให้เด็กส่วนใหญ่อยู่ภายใต้แนวโน้มความเสี่ยงที่จะเข้าสู่กระบวนการเป็นแรงงานข้ามชาติ กระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กสัญชาติกัมพูชาในพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เกิดจากการหารายได้ที่มากกว่าการทำงานในประเทศกัมพูชา โดยผ่านการชักชวนจากคนรู้จักที่ทำให้เกิดแรงจูงใจอยากเข้ามาทำงานในประเทศไทย และการช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภางค์ จันทวนิช และคณะ (2550) เรื่องการใช้แรงงานเด็กในภาคประมงต่อเนื่อง ประมง เกษตรกรรม และคนรับใช้ในบ้าน พบว่า สาเหตุของการเข้ามาทำงานเนื่องจากความยากจน เด็กจึงต้องช่วยเหลือครอบครัวและตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่

การทำงานของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา ลักษณะการทำงานแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ทำงานประมงต่อเนื่อง แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในสถานประกอบการประมงต่อเนื่อง เป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก มีลักษณะงานในส่วนของการคัดเลือกปลา, ต้มปลา/ตากปลา เป็นต้น ซึ่งในส่วนของชั่วโมงการทำงานของแรงงานส่วนใหญ่ทำงาน 8-11 ชั่วโมง และกลุ่มที่ 2 ทำงานรับจ้างทั่วไป เช่น สถานประกอบการ ร้านอาหาร ร้านรับซื้อของเก่า ช่างซ่อม ร้านขายของชำ เลี้ยงเด็ก ซึ่งในลักษณะเป็นการทำงานอยู่ในร้านประกอบการ แรงงานเด็กจะได้รับมอบหมายงานจากนายจ้างที่เป็นลักษณะงานที่เหมาะสมกับแรงงานเด็ก ชั่วโมงการทำงานของแรงงานส่วนใหญ่ทำงาน 8-11 ชั่วโมง แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจะได้รับเงินจากนายจ้างเป็นรายวัน และได้รับค่าตอบแทนตามลักษณะการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากนายจ้าง ซึ่งแนวคิดหลักของอนุสัญญาสิทธิเด็กได้เน้นให้เห็นว่าเด็กนั้นยังไม่เติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกายและจิตใจจึงต้องการการพิทักษ์ดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงต้องการความคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังการเกิด อนุสัญญาสิทธิเด็กได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้รัฐภาคีสมาชิกแห่งอนุสัญญาสิทธิเด็กมีพันธกรณีพึงปฏิบัติต่อเด็กทั้งหลาย และได้บัญญัติถึงสิทธิที่เด็กควรจะได้รับการคุ้มครองเรื่องสิทธิในการดำรงชีวิต (Survival Rights) หรือสิทธิที่ว่า สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) และสิทธิได้รับการพัฒนา รวมไปถึงแรงงานเด็กสัญชาติกัมพูชาต้องได้เรียนรู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่ตนเองควรจะได้รับ และเรียนรู้ถึงการปกป้องตนเองจากการถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้อ้อมลูขั้นตอนการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็ก และลักษณะการทำงานของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในการใช้เป็นนโยบาย หรือจัดกิจกรรมเพื่อปกป้องคุ้มครองแรงงานเด็กจากการถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน
2. ควรมีการศึกษางานวิจัยเรื่องแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาอย่างครอบคลุมในเรื่องการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กในหลากหลายประเภท เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติกัมพูชา และเป็นข้อมูลเพื่อลดการถูกละเมิดสิทธิของแรงงานเด็กข้ามชาติ

บรรณานุกรม

- กระทรวงแรงงาน. (2560). สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.doe.go.th/alien>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2560].
- เข็มพร วิรุณราพันธ์. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องความต้องการพื้นฐานของแรงงานเด็ก
ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก.
- เปวีกา ชูบรรจง และวรดา แต่งสอน. (2554). การศึกษาคุนภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุพาวดี ปะทะโน. (2545). ปัญหาการใช้แรงงานเด็กต่างชาติและแนวทางการแก้ไข กรณี
ศึกษาของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รุ่งนภา ยรรงเกษมสุข และวรัญญา จิตรผ่อง. (2553). แรงงานเด็กข้ามชาติ: การแก้ไข
ปัญหาและการคุ้มครองตามกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยการย้าย
ถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงศ์ สระแก้ว. (2559). เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน. [ออนไลน์]. ได้จาก:
<https://pnthailand.org/child-protection/>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2560].
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2550). การใช้แรงงานเด็กภาคประมง ต่อเนื่องประมง เกษตรกรรม
และคนรับใช้ในบ้าน จังหวัดสมุทรสาคร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติสิทธิเด็ก. (2553).
[ออนไลน์]. ได้จาก: www.moe.go.th/moe/th/news/detail. [สืบค้นเมื่อ วัน
ที่ 28 พฤศจิกายน 2560].
- อมรทิพย์ อมราภิบาล และจิราพร วรเสน. (2554). การประเมินความต้องการของเด็กต่าง
ชาติกรณีศึกษาเด็กพม่าในจังหวัดระนอง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Castles and Miller. (1994). ทฤษฎีการย้ายถิ่น. [ออนไลน์]. ได้จาก: [http://www.thapra.
lib.su.ac.th/objects/](http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/). [สืบค้นเมื่อ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2560].

